1.2 DE VINDER: GEBBEL SMOLENAARS

Wie was die turfarbeider, die het "goud van de Peel" vond? Wat is er bekend over de "persoon" Gebbel Smolenaars? Interviews en archiefonderzoek leverden de volgende gegevens op[31].

Gebbel Smolenaars werd op 6 februari 1878 geboren in Nederweert (gehucht "Hoeven").

Daar overleed in 1884 zijn vader, de keuterboer Peter Jan Smolenaers, waarna zijn moeder (Anna Sieben) in 1885 hertrouwde met de Meijelnaar Theodorus Scheijven. Deze was eveneens weduwnaar.

Gebbel had één broer, Sjef, die een jaar jonger was. De beide broers gingen -zoals dat tot na 1945 normaal was- al vroeg uitwerken als boerenknecht, maar schakelden vervolgens over op de turfgraverij. Dit had alles te maken met de hoogtijdagen van de Peelvervening omstreeks 1900.

In februari 1903 trok het gezinnetje naar de Donk in Meijel (nr B 118), waar ze het pand betrokken van Koob Verstappen, die naar Asten was verhuisd.

De echtgenote van Gebbel Smolenaars: Drika van der Elzen (1876-1950)

Broer Sjef (1879-1962) , alias "Schijven' Sjef " naar zijn stiefvader, huwde in 1907 met de Meijelse Johanna van der Elsen en vertrok vervolgens naar Liessel om twee jaar daarna weer in Meijel (Vieruitersten) terug te keren. Gebbel trouwde 10 januari 1910 met de twee jaar oudere Hendrika (Drika) van der Elsen (1876-1950). In de burgerlijke stand staat hij dan vermeld als "veenarbeider" terwijl het beroep van Drika "naaister" is.

Het huwelijk tussen de twee werd voltrokken door niemand minder dan Jan Truijen, die hem later dat jaar nog behoorlijk moest bijstaan, zoals nog zal blijken. Getuigen waren Willem en Jos Geris, Willem Snijders en Willem Manders.

Uit het huwelijk werden vier kinderen geboren, waarvan er een -een meisje- al na een paar weken overleed. De andere kinderen waren Miet, Jan en Piet, die anno 1994 allen zijn overleden. Gebbel woonde waarschijnlijk vanaf zijn huwelijk in het huidige pand Molenstraat 53 , dat hij in 1911 voor f600 kocht van Driek Loyen (kadasternrs. A 2100 en A 545, totaal 28 are), ongetwijfeld met de opbrengst van de verkoop van de gouden helm[32]. De beide ouders van Gebbel woonden bij hem in, "aan de kant van Derckx' zijn molen" Zijn moeder overleed in 1915, zijn stiefvader in 1927. Gebbel zelf stierf in 1930 op slechts 52-jarige leeftijd.

"Gezwollen longen"

Behalve de vondst van de Peelhelm zijn er twee dingen die Gebbels leven diepgaand en negatief hebben beïnvloed: zijn ziekte en de bittere armoede van het gezin Smolenaars.

Beide zaken hingen eng met elkaar samen. Ziekte betekende toentertijd immers niet in staat zijn tot fysieke arbeid en dus geen inkomen.

Gebbel heeft feitelijk gedurende zijn gehele leven te kampen gehad met astma, of zoals zijn arts uit Valkenswaard het noemde, "gezwollen longen"[33]. Naarmate hij ouder werd, verergerde de ziekte

alleen maar. Dit uitte zich in hoestbuien, kortademigheid en algehele fysieke zwakte. Daardoor was hij niet of nauwelijks in staat tot het verrichten van arbeid. Werken op het land was moeilijk en de zware Peelarbeid werd voor hem al gauw onmogelijk, zeker toen hij wat ouder werd. In de jaren twintig moesten anderen voor hem de turf steken en halen[34]. Tot het maaien met de zicht was Gebbel in deze periode - hij was toen een goede veertiger- in elk geval niet meer in staat, ondanks dat hij dat wel eens probeerde. Het enige dat nog wel lukte was vlechten[35]; Gebbel maakte stoelzittingen van pitriet, biezen, zelfs van stro indien hem dat werd gevraagd[36]. Maar zelfs dit lichte werk ging hem moeilijker en moeilijker af. Gebbel had simpelweg "geen lucht".
Echtgenote Drika van der Elzen had het geluk vroeger een beroep te hebben geleerd, waardoor ze met naai- en verstelwerk wat bij kon verdienen (ze schijnt volop (manchester-) broeken te hebben gemaakt voor f1 per stuk)[37]. Tevens kreeg de familie Smolenaars enige steun uit de kas van het Burgerlijk Armbestuur van Meijel ('den erme')[38] en beschikte ze over een flinke moestuin.

Bittere armoede

Willemke Verheijen schijnt volgens Jan Ulen wel eens turf voor het gezin Smolenaars gehaald te hebben en ook de familie sprong voortdurend bij. Neef Thei Smolenaars - in 1994 78 jaar oud- weet zich nog te herinneren dat "oom Gabriël" geregeld een stuk vlees kreeg als zijn vader Sjef (enig broer van Gabriël) een varken had geslacht. Diens zus Miet Tillemans-Smolenaars - nu 86

Turfsteker bezig met opstoeken.

jaar- bevestigt dit en weet nog precies hoe ze om de dag een kannetje melk en wat eieren naar oom Gabriël moest brengen en ook wel eens boekweitmeel. Drika zat dan vaak in het kamertje langs de weg te naaien terwijl de lange en tengere Gebbel boven het bord met astmapoeder hing .
Neef Thei herinnert zich nog het kleine huisje van zijn oom, met de lage, kleine kamers en de donkere bedkoets "wat toch ook niet bevordelijk kon zijn voor iemand met astma".
Dankzij een tweetal geiten, die zich bevonden achterin het huisje naast de " w.c.", was er af en toe wat eigen melk beschikbaar.
Dezelfde zegsman meldt overigens dat oom Gabriël best slim was, "om eerlijk te zijn slimmer dan mijn eigen vader". Uit de brieven die hij richtte aan het Rijksmuseum van Leiden blijkt in elk geval een net en bijna foutloos handschrift, alhoewel de brieven uit 1917 wat brozer en bibberiger zijn dan die uit 1910-1911 .
Medicijnen haalde Gebbel onder andere in Asten. Het betrof de hierboven genoemde poeder die op een bord moest worden gerookt en ingeademd. Enorme hoestbuien en slijmopgaves waren het gevolg. De voormalige buurjongen Sjeng van Deurssen weet zich nog te herinneren dat het hele huisje rook naar de astma-poeder. Ook gebruikte Gebbel vaak abdijsiroop om de ellende wat te verlichten.
De opbrengst van de helm betekende voor de arme Gebbel natuurlijk een geweldige opsteker. Hij kon er nl. niet alleen het pandje aan de Molenstraat van betalen , maar had nog een bedrag over ter hoogte van meer dan een goed jaarsalaris van die tijd.
Toch heeft de vondst door zijn chronische ziekte op langere termijn geen verlichting betekend.

Gabriel Smolenaars is in de koude winternacht van 24 februari 1930 -nog net aan de vooravond van de crisisjaren- om vier uur 's morgens werkelijk straatarm gestorven. Hij was slechts 52 jaar oud en liet een vrouw van 53 jaar en drie kinderen van resp. 17, 13 en 11 jaar achter. De buren Kobus van der Elsen en Graad Nijssen deden de overlijdens-aangifte van een man die zijn hele leven "goed kerks" was geweest. Een bidprentje zat er niet aan. Sterker nog: omdat de familie niet in staat was om de kosten van de begrafenismis te voldoen, liet men de eenvoudige kist achterin de kerk staan tijdens de mis[39].
Wat een afscheid voor de vinder van "het goud van de Peel"...!